

Neblaze proslulý lom u Mořiny – Mexik, který v padesátých letech byl provozován komunisty jako jeden z nejobávanějších koncentračních táborů pro politické vězně a který si u mukulů vysloužil přezdívku Český Mauthausen

Jak se žilo za branami komunistických lágrů

Po necelých šesti měsících pobytu v Německu v americké okupační zóně, jsme byli zadrženi na hranicích při zpáteční cestě do republiky. Měli jsme být údajně napojeni na skupinu, která, jak se říká, byla v „odporu“ proti komunistické moci. Tím pro mne začala skoro šestiletá pout komunistickými žaláři a jáchymovskými tábory.

Přes Mořinu do Zámrsku

Začala se vším, co tehdy k rozdělenému světu na dva tábory – imperialistický a mírový – patřilo. Systémem popírání existence základních lidských práv a hlavně strachem. Strachem z izolace, mučení, hladu, ztráty přátel a hlavně lidské důstojnosti. Nám vězňům zbylo jen právo na jakékoliv drobné projevy odvahy, které pomáhaly udržet si sebeúctu, až po odvalu největší – pokusit se útekem získat svobodu. Na této cestě jsem nejednou mohl využít znalostí skautské praxe a také skautské ideály byly pro mne velikou vzpruhou, ty mně díky Bohu nikdo vzít nemohl.

Přes věznice v Uherském Hradišti, Kartouzích, Pankráci se (za útek) ocitám v trestaneckém komandu ve vápencovém lomu na Mořině. Tady jsem se „přeškoloval“ z „třídniho nepřítele a diverzanta“ na pracujícího člověka. Denně jsem musel naložit 17 vozů kamene. To znamenalo, velké kvádry, které po odstřelu zůstaly se musely rozbít kladivem na menší kusy abych je mohl naložit do vozu, odtlačit vůz k tzv. vlaku, přivést si další prázdný vůz a znovu nakládat. Byla to pro mne, hlavně zpočátku, norma nesplnitelná. Dokázal jsem s vypětím všech sil naložit 14 vozů. Nesplnění normy bylo trestáno korekcí, sníženou dávkou stravy a také bitím. Norma se počítala průměrem za měsíc, když nebylo 18 vozů (já jako mladistvý jsem měl o jeden vůz úlevu) tak přišly sankce. To bylo zlé. Jeden den korekce se sníženou stravou, nebo i bez ní, a ráno opět do práce. Korekce byla malá betonová kobka. Postavena hned vedle bývalé šatny a koupelny, kde jsme byli zavřeni po pracovní době. Zde byly nastaveny dvojité postele nad sebou, navíc bývalá šatna měla řetězkové vybavení na ošacení, byla tedy hodně vysoká. Dodatečně se upravila dřevěnou výztuží a mezipodlažím tak, že se sem vešlo dalších 30–40 vězňů navíc. Místnost byla zabezpečena železnými katry a mřížemi, venku okolo budovy obcházeli dozorcí s puškami a samopaly.

Práce v kamenolomu byla namáhavá a vyčerpávající pro dospělé. Tím víc pak pro mne. Normu jsem mohl splnit pouze za pomoci starších vězňů z řad bývalého německého Wehrmachtu. Ne nadarmo byla Mořina nazývána „Český Mauthausen“. Připomínala tento nacistický koncentrák i tím, že na pracoviště se sestupovalo po svážné, po kolejích na kterých se vyťahovaly námi naložené vozy s kamenem, a která byla přes tři sta metrů dlouhá. Po sestupu na dno kamenolomu jsme procházeli ještě chodbou, kde se seřazovaly vozy před těžbou na povrch, a ta byla také asi tři sta metrů dlouhá. Po vyjití z této chodby se nám naskytl pohled na haldy odstřeleného kamene, na holé vápencové stěny, vysoké skoro 60 metrů. Při pohledu vzhůru jsme viděli pouze holé nebe, které, když bylo jasné modré jsme od dubna mnohdy proklínali. V tomto kamenném kotli bylo v poledne k nevydržení a vody k napití bylo poskrovnu. Vzpomínám si, že naše ruce byly z počátku rozpraskané doslova do živého masa. Jediným ošetřením, ale také tím nejlepším bylo, že jsme si na ně načůrali. Strava byla nedostačující a tak jsme si příležitostně přilepšovali tím, že nám vrtaři vybírali z hnízd kavky a vrány, které jsme pak i tři dny po směně vařili, protože jejich maso bylo velmi tuhé. Občas byla i „pečeně“. To, když se našemu lapiduchovi, který měl volný pohyb, podařilo někde chytit psa nebo kočku. Z ubikace se pak vinula nádherná vůně a dozorcí na nás buď štěkali nebo mňoukali, když byli v dobré náladě. V opačném případě nám pečínku vzali a vyhodili. Po osmiměsíčním pobytu v tomto trestaneckém komandu jsem byl převezen s kožní infekcí (svrab?) do vězeňské nemocnice na Pankráci, kde jsem se tři týdny léčil. 26. června 1950 jsme se klepanou morseovkou dozvěděli, že zítra budou popravy a mezi popravenými má být i Dr. Milada Horáková. Druhý den, brzy po ránu, vtrhli na náš pokoj dozorcí. Stáhli rolety v oknech a nikdo jsme nesměli vstát z postele. Z našeho nemocničního pokoje bylo totiž vidět na popravěšti. Toho dne během osmdesáti minut zemřeli čtyři vzácní lidé. V té době jsme nevěděli o koho se jedná, pouze morseovka nám sdělila jméno ženy. Nechtělo se nám věřit, že jsou komunisté schopní tak podlého činu. Když jsem byl vyléčen, zůstal jsem na Pankráci lepit sáčky a různé pytlíky. Při jedné „vycházce“ jsem se setkal s velitelem Mořiny. Měl jsem obavy, že si pro mne přijel a odveze mne zpátky do lomu. Na štěstí tomu tak nebylo. Jen mi sdělil se škodolibým úsměvem, že na Mořinu již nepojedu. Až po návratu domů, jsem se dozvěděl, že moji rodiče se skoro rok snažili na různých institucích zjistit, co je se mnou a kde se nacházím. Teprve z Ministerstva spravedlnosti jim poskytli informaci, že jsem na Mořině. Třikrát na Mořinu přijeli, ale návštěvu jim nikdy nepovolili, jen je ujistili, že se mám dobře a že jsem zdravý. Nedovolili ani, aby mně byl předán balíček, který přivezli sebou. Při poslechu zahraničního rozhlasu – Hlasu Ameriky – rodiče slyšeli vyprávět o tom co se na Mořině děje a obrátili se o pomoc na Mezinárodní Červený kříž.

Na Mořinu jsem tehdy nejel a dokonce jsem se ocitl na oddělení pro mladistvé. Zde jsem vycítil, že se okolo

mne muselo něco odehrát. Dokonce přišla i nějaká komise z ministerstva na pohovor a závěr byl, že budu odeslán do Zámrsku s tím, že nesmím vyprávět mladistvým co jsem na Mořině prožil. Ještě na tomto oddělení jsem se spřátelil s Jirkou Bělohávkem, také skautem, se kterým jsem pak jel do Zámrsku a naše přátelství nám vydrželo až do jeho smrti.

Zámorsk – Ústav A. S. Makarenka pro mladé provinilce Zámecký objekt v obci Zámrsku pochází ze 17. století, ale neslavně se proslavil v padesátých letech. Renesanční zámek byl počátkem roku 1950 upraven podle představ a potřeb vězeňského ústavu pro pobyt mladistvých odsouzců. Byli sem přiváženi po železnici se zastávkou v Dobříkově, kousek od Chocně, nebo autem tzv. „Zeleným Antonem“ – podle toho, kolik komu bylo naděleno. Sešli se zde chlapci do osmnácti let, kteří nejrůznějším způsobem projevíli nesouhlas s politickým systémem v ČSR po únoru 1948. Byli zde i ti, kteří tiskli a rozšiřovali protikomunistické letáky, podíleli se na „šeptandě a neklidu“ mezi občany, vyvěšovali americkou nebo britskou vlajku, rozšiřovali vtipy zesměšňující Sovětský svaz a čs. komunistické vůdce. I ti, kteří se pokusili uprchnout do Německa či Rakouska obsazeného západními spojenci, ale byli zadrženi na hranicích. Sešli jsme se zde také mnozí, kteří byli věrni skautskému slibu a nepodlehli nátlaku na vstup do ČSM (Československý svaz mládeže) a postavili se na odpor komunistické zvlí a její falešné ideologii.

Moc a rád vzpomínám na ty hochy, kteří netajili svoji skautskou minulost a svým chováním a jednáním měli vždy na mysli zvláště 3. a 4. bod junáckého zákona. Hlavně musím vyzvednout své přátele a bratry Standu Kudličku (Kudlu) z Brna, Káju, Metyše z Litomyšle, Láciu Knopa ze Žamberka, Jirku Bělohávka (Medvěda) z Prahy a Dušana Klapila od Uherského Hradiště. Nebyli jsme však všichni pohromadě, někteří pracovali na pracovním komandu v cihelně v Holicích, kde byla velmi těžká práce, jiní ve Vysokém Mýtě v podniku THZ (asi Karosa). Já jsem s Kájou Metyšem pracoval v prádelně, která byla v zámeckém objektu a přes prádlo, špinavé i čisté jsme měli spojení s Jirkou Bělohávkem ve skladišti ošacení. Nám třem bylo dopřáno společně vzpomínat na chvíle prožité ve svých skautských oddílech. Často jsme seděli na kupách špinavého prádla a nostalgicky vzpomínali. Při praní prádla, kdy se z nás řinul pot a z praček se valila pára z vařící vody, že nabylo ani vidět na dva metry, jsme si zpívali píseň: „...Z mlhy šedý je nad řekou závoj stkán...“

Jednoho dne, zrovna na 28. října 1950, tato naše „idyla“ skončila. Při nástupu osazenstva zámku nás bylo asi 12 (nepamatuji si přesný počet), vyvoláno a bylo všem oznámeno, že jsme z trestu vyřazeni z kolektivu „zámrsfanů“ a budeme převezeni do věznice v Hradci Králové. Neměli jsme možnost již s nikým hovořit a bylo vidět, že na všechny mladistvé nastoupené na nádvoří padla tíseň. Byli jsme odvedeni na ubikace, abychom si zabalili svých několik málo věcí a poté nás odvedli do připraveného autobusu, který s námi odjel směr Hradec. Během jízdy jsme se dozorců tázali proč jsme vlastně do Hradce odvázeni. Bylo nám řečeno, že pro nekázeň, špatný a odmítavý přístup k převýchově podle Makarenka. Tušili jsme, že je to opět nějaký „figl“ od bachařského vedení, protože jsme věděli, že celé to divadlo s převýchovou podle Makarenka (sovětský převýchovatel bezprizorné mládeže) je podvod na podvod. Na příklad: když přijela nějaká delegace se podívat na „nové metody převýchovy“, byli všichni „staří“ vězni, kteří byli ubytováni mimo zámek, uzavření na ubikacích a po celém zámeckém prostoru operovali speciálně vybraní mladí „chovanci“ ze samosprávy, která byla vytvořena speciálně pro tyto účely. Na delegace, to mělo působit dojmem, že si zde mladiství dělají a řídí vše sami a že zde mají málem úplnou svobodu. Dokonalou komedií pak bylo vystoupení s orchestrem, vytvořeným z chovanců, před delegacemi. Hráli se skladby podle toho, odkud se ta která delegace rekrutovala. Pořad byl sestaven z „pokrokových“ autorů a „budovatelských písní“.

My mladí „Hradečáci“

Autobus uháněl k Hradci a obavy co s námi vlastně bude vzrůstaly. Uvítání v Hradci odpovídalo doporučením, která nás doprovázely ze Zámrsku. Odvedli nás do suterénu věznice, kde se nacházeli samotky. Cestou nás doprovázely pokřiky dozorců: „Tak vy jste ti buřiči, tady vás to rebelantství přejde, tady nebude mlíčko a rohlíčky jako v Zámrsku! My vás zde naučíme poslouchat!“ Ke každé cele jsme byli postaveni po dvojicích a to nás trochu uklidnilo. Většina z nás poznala samotku ve vyšetřovací vazbě – samota ubíjela. Museli jsme se svléknout do naha a proběhla důkladná tělesná prohlídka a prohlídka i všech osobních věcí, kterých stejně nebylo moc, a šup s námi do kobky za stálého pokřikování dozorců. Dutá rána zabouchnutých dveří samotky nás oba probírala z prohlížení cely. Konečně jsme se mohli pozdravit a seznámit. Můj spolutrpiteľ na necelých osmi čtverečních metrech se představil: „Dušan – bývalý skaut, stále skaut, Moravák“ – V duchu jsem zajásal a hlasitě povídám: „Ludva - Kamzík, vše ostatní jako ty!“ – Podali jsme si levice a ze stisku jsem vytušil, že si budeme rozumět. Naše vypravování nebralo konce a protáhlo se dlouho do noci, občas jen přerušované napomínáním službu konajícího dozorce, který musel mít dobrý sluch, protože jsme si jen šeptali. Na samotkách jsme byli asi deset dnů s jednou vycházkou mezi zdmi hradecké věznice. Navzájem jsme se neznali, protože tato „trestanecká parta“ byla složena z hochů, kteří byli v Zámrsku na různých pracovištích – komandech: Cihelna Holice, THZ Vysoké Mýto, na hospodářském a zahradnickém pracovišti, nebo v dílnách stolařské, krejčovské, obuvnické. Dnes jsem přesvědčen, že jsme byli záměrně vybráni tak abychom se neznali a že tato akce byla hlavně psychologicko-politického rázu. Vedení ústavu a dozorců totiž dospěli k názoru, že političtí mají špatný vliv na trestní delikventy a tím narušují jejich „Makarenkovskou převýchovu“. Smíšené politických chovanců s kriminálními delikventy bylo hlavně proto, aby byli političtí lidsky a mravně rozleptáni. Tato taktika jim však vůbec nevycházela a museli vyrukovat s nějakou jinou taktikou, tou jsme byli postižení my „Hradečáci“.

Po deseti dnech jsme byli všichni přemístěni do prvního patra na cely, kde jsme byli již po třech – a tak bylo

veseleji. Navíc hrozba – žádné rohlíčky, žádné mlíčko – padla hned druhý den, když jsme na odpolední svačinu, k našemu velkému překvapení, tyto „pamlsky“ dostali. Nálada vzrůstala a tím i naše odvaha. Na cele jsem byl společně se Standou - Kudlou a hochem ze Slovenska, Sýkorou. Ten nebyl skaut, ale stále plánoval stavění bunkru a organizování partyzánského oddílu – to až se dostane na svobodu a komunisté budou ještě u moci. Pro zajímavost je dobré uvést, že polovina nás zde byla skauti a ostatní se rádi podřídili našemu vedení. Převzali jsme tedy iniciativu. Dostali jsme mlíčko a rohlíčky, požadovali jsme tedy o otevření oken a vycházky každý den. Okna byla otevřena, vycházky byly také každý den, ale dozorcí přešli do útoku. Při vycházkách si na nás vymýšleli různé prostocviky, že jsme se na celách z toho dvě hodiny vzpamatovávali. Největší smůlu měl Olda Kučera, který měl stále usměvavý výraz tváře. Nebylo vycházky, aby nebyl dozorcí fackován. Chodili jsme po betonovém chodníku okolo vězeňské zdi stále dokola. Když Olda procházel okolo dozorce, ten na něj zařval: „Kučera, čemu se smějete?“ ten odpověděl, že ničemu. Když procházel okolo dozorce po druhé, ten ho zastavil a ptá se: „Co je vám pořád k smíchu?“. Po jeho odpovědi, že nic, dostal takovou facku, že málem upadl. Při dalším okruhu byl znovu zastaven a po stejné otázce, z obavy aby nedostal další facku, tak povídá: „Já se ničemu nesměji, já mám takový výraz obličeje!“. On ho takový skutečně měl. Jenže dozorce zařval: „Já vám ten váš ksicht zformuji tak, že bude hned po smíchu!“, a dostal místo jedné facky dvě. Olda to bral sportovně a na cele prohlásil, že by potřeboval dvě hlavy, aby je mohl měnit.

Když jsem u vycházek, vzpomínám si jak Standa - Kudla zorganizoval morálku povzbuzující pěveckou akci pro dospělé vězně, kteří měli vycházky pod okny našich cel. Po otevření oken jsme ihned zjišťovali co je z nich vidět. Mimo jiné jsme pozorovali jak vězni chodí se svěšenými hlavami a smutným výrazem ve tvářích. Kudla okamžitě zapracoval. Prohlásil, že to nemůžeme tak nechat a musíme je nějak povzbudit. Začala tedy příprava pěvecké akce na morální povzbuzení. Byla nás, jak jsem již uvedl, polovina skautů a nebyl problém vybrat z našeho skautského písničkového repertoáru ty nejhodnější, o kterých jsme tušili, že budou mít největší účinek. Rozhodli jsme se, že zazpíváme: „Jako bouře světem letí..., Šestého července..., Na strahovských hradbách...“ a do rezervy, pokud nás neumlčí dozorcí, „Americký námořník...“. Při každé možné příležitosti jsme se domlouvali jak to provedeme, ti kdo text neznali se ho naučí a pak vyhlásíme den D. Byli jsme připraveni, že následky ponese. Den D nastal, když jsme viděli vycházkový dvůr plný vězňů. Klepanou morseovkou se vyhlásila akce. Pod malé okno cely jsme přistavili židle, abychom byli co nejbližší oknu a Kudla jako dirigent odpočítal a začali jsme písničkou: Jako bouře světem letí, neúprosný mocný hlas, ten kdo úpěl po staletí, svoboden žít bude zas. Vzpamatuj se český lide, nezálezej v podkroví, připraven bud v každé chvíli shodit svoje okovy... Další se okamžitě přidali a tak z našich hrdel se nesla mezi vězeňskými zdmi opravdová bouře. Pozorovali jsme s nadšením jak vězňové zvedají hlavy, na některých tvářích se dokonce objevili úsměv a při písni „Šestého července...“ již pochodovali do rytmu písni. Ve věznicí začal shon, dozorcí z vycházkového dvora začali po nás křičet, ale než se ve věznicí posháněli do houfu, aby vrazili do cel, stačili jsme ještě zazpívat: My sloužíme svému národu, my sloužíme na moři a pro lidská práva svobodu, naše srdce zahoří... Ale to již vtrhli na naši celu s pendrekou v ruce. Dozorcí byli tím zpěvem tak zaskočení, že jsme nakonec nedostali ani ránu, protože jsme přestali hned zpívat a dělali jsme ze sebe hlupáky, tvrdíc, že nevíme, že se to nesmí, že v Zámrsku jsme zpívat směli. A tak jsme to odnesli pouze tím, že nám byla opět zavřena okna a na týden jsme opět přišli o mlíčko a rohlíčky plus týden bez vycházek. Že jsme dopad této akce na vězně odhadli správně, nám potvrdil i pan Ota Číla z Nové Paky, kterému jsme říkali „náš táta Číla“, protože se o nás staral, pomáhal nám kde mohl a byl nám nápomocen mnoha dobrými radami. Potvrdil nám, že jsme přinesli do věznice pořádný vzruch a nálada vězňů se od této chvíle zlepšila. Jistě ne nadlouho, ale účel bylo dosaženo a pro nás to byl důkaz, že náš skautský duch nezahynul, že jsme dokázali překonat strach z možných sankcí. Strach, který vždy kazí ty, kdo se bojí biče moci. Dokázali jsme si, že i pod tou drtivou státní mocí se dá odvaha znovu pozvednout. Strach nás ovládal několikrát i v Hradci Králové. Z nejvyššího patra věznice se noc co noc, skoro deset dnů, šířil příšerný řev mučeného člověka. Bylo tam údajně vyšetřovací oddělení StB. To pro nás byly truchlivé noci. Bylo nám všelijak a z míry byl vyveden i Standa - Kudla, který udržoval náladu i morálku na výši, a dokázal jinak prosvětlit i černé chvíle vězeňského strachu a napětí. Snad bych měl připomenout taky okamžiky kdy na nás zavanul dech smrti. Jednou odpoledne jsme zaznamenali na chodbě neobvyklý hluk. Podle našeho odhadu to bylo o celu dále a dělo se tam zřejmě něco neobvyklého. Byla často otevřena a ozývalo se z ní sténání. Nasloucháním a sledováním co se vedle děje jsme probděli celou noc. Druhý den jsme se od táty Číly dozvěděli, že tam byl uložen mladý hoch, převezen odněkud po výslechu tak zmlácený, že byl polomrtvý. Týrání od vyšetřovatelů muselo být velmi kruté, protože do rána na cele zemřel.

Z Hradce Králové do Zámrsku, České Skalice a Jáchymova

Před Vánocemi 1950 jsem byl převezen z Hradce Králové do Zámrsku a byl zařazen opět na pracoviště v prádelně. Znovu jsem se setkal se svými bratry Medvědem a Kájou Metyšem. V dubnu odcházeli Medvěd do „civilu“, jak jsme říkali ve vojenském žargonu, protože v Zámrsku se podle vojenského způsobu vše organizovalo a provádělo, no a já nastoupil na jeho místo. V červenci 1951 jsem definitivně opouštěl Zámrsk. A protože Junák je prospěšný a pomáhá jiným, pomohl jsem „starým“ vězňům přes Vášu Petříka, kteří se připravovali na útěk. Předal jsem jim části oblečení, které by vyhovovalo pro útěk – nebylo tolik nápadné jako vězeňské. Bylo to „vycházkové oblečení“ z hnědého manšestru, které se používalo pro orchestr a další soubory při kulturních vystoupeních při návštěvách delegací a na schůzích KSČ.

Dozorcí mi našli sešity do kterých jsem si zapisoval vzpomínky s nadpisem „Trestanecké komando Mořina“. Velice mne mrzí, že jsem je nestačil odeslat domů protože dnes skoro po půl století si nejsem schopen na mnohé důležité události a hlavně jména vzpomenout.

S několika dalšími kluky jsme byli převezeni do věznice v České Skalici a odtud se pak přestěhovali do Jáchymova. Ze Zámrsku jsem si vezl poznatek, že skautské ideály v nás žily stále. Ukázaly se silné a životní. Snad až na výjimky jsme je nosily ve svém srdci a snažili se podle nich žít i v tak extrémním prostředí jako bylo komunistické vězení.

Jáchymovsko – Hladová koruna – Eliáš 1953

Ještě před dovršením osmnácti let, jsme byli po „nevydařené“ převýchově v ústavu pro mladistvé v Zámrsku, převezeni tam – kde se doslova rabovalo nepředstavitelné bohatství našeho národa, uranová ruda – do Jáchymovských dolů.

Po příjezdu do Vykmánova (nebo Vikmánova), velkého vstupního tábora, tzv. „Brány pekel“ (někdy se také říkalo „Brána do země bez zákonů“), jsem byl z mnoha věcí vyděšen. Za prvé to bylo z množství vězňů, kteří se zde nacházeli, z 3–4 metrů vysokých koridorů z ostatních drátů nad nimiž ještě vyčnívali, o dva metry výše, strážní kulometné věže. Toto pěti nebo šestimetrové koridorové pásmo bylo vysypáno jemným žlutým pískem a také tak i pětimetrové předkoridorové pásmo s výstražnými tabulemi: „Zákaz vstupu, střílí se bez vyzvání“. A ono se také střílelo. Koridory byly v noci osvětleny silnými reflektory, z nichž některé byly nasměrovány do vnitřku tábora, kde osvětlovaly prostor odkud by bylo možné se nepozorovaně ke koridoru přiblížit. Nezapomenu na první nástup, „appell“, kdy se provádělo sčítání osazenstva celého tábora. Stojíce ve druhé řadě, jsem nedohlédl na konec po pěti nastoupených mužů. (Tato skutečnost snad byla překonána ještě na lágru „Prokop“ v Horním Slavkově, kde bylo přes 3 000 vězňů.) Na uvítanou toho bylo na mne až příliš mnoho. Najednou jsem si vzpomněl na nacistické koncentráky, protože to, co mi bylo o nich doposud známo, se přesně shodovalo s tím, co bylo zde na Jáchymovsku – jen ty kremační pece se zde naštěstí nenacházely.

Z Vykmánova nás asi 60, většinou mladých, bylo převezeno nákladními auty na lágr „Rovnost“. Měli jsme smůlu, přijeli jsme právě v době, kdy při střídání stráží byl objeven podkop pod koridorem, kterým se vězni pokoušeli dostat na svobodu. Ještě jsme se zde ani neohřáli a již jsme měli možnost poznat co vše se při takové akci odehrává. Viděli jsme vztekem nepřičetné dozorce a hlídače, kápové lágru se překonávali aby dokázali svou věrnost a poplatnost jím svěřené službě, a my jen zírali a nechtěli věřit svým očím co dokáží dělat, ne okupanti – nacisté ale vlastní lidé, lidem vlastním. (Takových zážitků jsem však měl později, za necelé čtyři roky v „zemi bez zákonů“ několik.) Pozdě večer jsme byli nahnáni do nějakého dřevěného baráku bez postelí. Ráno nás bylo několik převezeno na lágr „Bratrství“. Už si nevzpomínám jak dlouho jsem na tomto lágru byl, ale odtud jsem byl převezen na moji poslední štaci na Jáchymovsku na lágr Eliáš.

Ocitl jsem se tak v táboře, který byl umístěn uprostřed lesů ve výši 800 m, pod hřebeny Krušných hor. V létech 1949–1956 byly tyto hory věru hodny svého jména. Tábor Eliáš patřil k těm lágrům, které byly řazeny mezi menší, tj. do jednoho tisíce vězňů. Měl jen asi pět ubytovacích baráků, z toho však tři jednopatrové. Montované dřevěné baráky stály na kůlech, místo cihlovém spodku a někdy se nám zdálo, že se mírně pohybují. Mezi jednotlivými díly stěn, hlavně na poschodí se objevovaly mezery kterými v zimě, za sněhových vichřic které zde byly opravdu kruté, vál do místností sních. Topit nebylo čím, jen někdy se nám podařilo ze šachty přinést kousek dřeva, ale to bylo málo kdy. Toužebně jsme vždy očekávali příchod jara, kdy se začalo oteplovat. Mluvit o jaru na Jáchymovsku se ale nedá. Kolem dokola není vidět květiny, nebylo k zaslechnutí zpívajícího ptáčka, kromě několika vran a zřídka skřehotajícího dravce. Byl to zajímavý úkaz, který si málo kdo z počátku uvědomoval.

Jaro bez ptačího zpěvu je velmi, velmi smutné. O to více, bylo nepříjemnou skutečností, že pod ubytovacími baráky a okolo kuchyně, byla strašná spousta krys, které pod námi hodovaly na různých zbytcích potravy nalezených v okolí kuchyně. Mnohdy jsme byli svědky nemilosrdných, to když nebylo jídlo ani pro nás, soubojů mezi krysami a vítěz pak sežral i poraženého. Nechce se mi ani zmiňovat o „doplňcích“ našeho ubytování, na které jsme si museli vydělat a bylo nám za ně také z platu strháváno. Umývárny, společná „sociální zařízení“ a za naše peníze, pro nás vybudované korekce, vězení ve vězení. Byl to betonový bunkr s řadou kobek 2 x 3 m na každé straně chodby. Objekt byl obehnán ostatním drátem, aby se nikdo nemohl přiblížit ani k zamřížovaným okénkům cel. Začal měsíc srpen, psal se rok 1953 a na táboře Eliáš se objevilo několik čs. korun s přetiskem: „Hladová koruna – dar Sovětského svazu“. Od civilních zaměstnanců jsme se dozvěděli, že jsou z letákové akce a byly do ČSR přeneseny na balónech ze západního Německa. Několik takových letákových korun jsme měli i v táboře a nejvíce nás vzrušovalo provolání k Čechům a Slovákům, které bylo na těch korunách natištěno. Tato slova nás povzbudila nejen na duchu, ale dokázala nám vlít i novou sílu do našeho jednotvárného života. Dokázala na několik desítek dnů změnit atmosféru nejen na táboře, ale také na pracovištích v dole. Provolání vytisknuté na této koruně, výzva k boji, povel aby se kladl odpor režimu, byl pro nás, čtveřici kamarádů tím rozhodujícím impulsem, který nás vyprovokoval k rozhodnutí nejriskantnějšímu – k pokusu o útěk, s úmyslem dostat se přes hranice do NSR.

Již několik měsíců jsme měli zjištěno, že existuje stará chodba, která údajně vyúsťuje nějakou štolou na povrch v kopci za dolem Eliáš. Průzkumem se zabývali dva naši kamarádi, kteří měli možnost pohybu po šachtě. Víím, že jeden pracoval jako zámečník (O. Kunčík), druhý byl odbíhačem, na jeho jméno si již nevzpomínám, jen víím, že byl Slovák, vysoký černovlasý asi dvaadvacetiletý. Já jsem pracoval na dobývce s J. Hruškou a naším úkolem bylo získat nějaké střelivo a rozbušky. Nebylo to jednoduché, ale asi po osmi odstřelech se nám podařilo nepozorovaně získat pět šulek Donaritu a čtyři rozbušky, které jsme potřebovali k

odstřelení železných zábran. Jedna zábrana byla před vstupem do staré štoly a byla utvořena ze zabetonovaných železničních kolejnic. Počítali jsme, že ještě alespoň na dvě zábrany narazíme. Nyní jsme už čekali jen na příhodnou dobu k uskutečnění našeho záměru – pokusu o útěk.

Odpolední směna ke konci týdne, deštivé počasí, to byl signál k akci. Po sfárání do dolu jsme rychle pospíchali na naše pracoviště, které jsme upravili tak, že vypadalo jako připravené pro kontrolu kolektorů, kterými byli většinou Rusové. Vyhrabali jsme ukryté střelivo, vzali přiměřené množství hlíny, kterou se utěšňovalo ve vyvrtaných dírách a sestoupili z dobovy, kde na nás u komínu již čekal Ota se svým kamarádem. Rychle jsme vyrazili směrem ke staré chodbě. U první překážky, zabetonovaných pěti kolejnic jsme připravili odstřel. Přiložili dvě šulky Donaritu ke kolejnici, dobře je zamazali silnější vrstvou hlíny. Odpálení jsem provedl sám. Po odchodu kamarádů asi 20 m zpět do místa kde jsme se mohli ukryt před případnými odštěpkami železa jsem nálož znovu zkontroloval a zapálil asi jeden a půl metru dlouhou cínšňuru (zápalnou šňuru). Odběhl jsem do úkrytu za kamarády a očekávali co to s poměrně silnou vlakovou kolejnicí provede a jak silná bude detonace, která nás může prozradit. A byla silná, až jsme zalapali po vzduchu a zhasly nám karbidky. Po jejich rozsvícení jsme nedočkavě pospíchali k mříži. Odstřel byl proveden výborně. Skoro čtyřicet centimetrů kolejnice bylo úplně ustřeleno a vrchní část se volně pohybovala. Odstranili jsme ji bez obtíží a s vědomím, že taková silná rána nás může prozradit, jsme poklusem pokračovali dál. Asi po patnácti minutách jsme narazili na další překážku. Při pohledu na ní nám přeběhl mráz po zádech a v prvním okamžiku se nám zdála nepřekonatelná. Ocitli jsme se před hlubokou černou dírou. Byl to starý, poměrně veliký vyrabovaný komín, který tak tvořil přirozenou překážku se kterou bezpečáci počítali. Byli jsme zaskočení. Na zkoušku jsme do té hrozivé díry vhodili větší kámen a čekali, zda uslyšíme jeho dopad. Kámen padal a odrážel se od stěn. Bylo to nekonečné! Ani jsme vlastně nepoznali kdy kámen ukončil svůj pád. Stáli jsme zaraženi, dívali se jeden na druhého, všichni zřejmě se stejnou myšlenku – co kdyby místo toho kamene tam padal někdo z nás. Z těchto myšlenek nás vytrhl Ota, který prohlásil: „Je-li Bůh s námi a štěstí nám bude přát, přejdeme to. Zřejmě to bude ta hlavní a taky poslední překážka. Jdeme!“ A začal jako první přecházet. Jeden za druhým jsme za ním dostávali přes temnou díru komínu, po osmicentimetrových, místy snad jen pětcentimetrových výstupcích na druhou stranu chodby. Tam jsme si věru oddechli a pokračovali rychle dál. Doběhli jsme k místu, kde se chodba začala zužovat a podle složení zeminy jsme usuzovali, že chodba skutečně nebude hluboko pod povrchem. Začali jsme věřit, že se blížíme k cíli.

Překvapení však na nás teprve čekalo. V chodbě se začala objevovat voda. Ze začátku ji bylo jen nad kotníky a do děravých gumáků nám zatékalo. Postup vodou nebyl nikterak příjemný. Čím dále jsme šli, tím více jsme se ponořovali. Když jsme již byli ve vodě po pás, doufali jsme v duchu, že je to nejvyšší hladina a poslední překážka za kterou bude toužebně očekávaný východ a pro nás svoboda. Postupovali jsme opatrně dál, šlo to velmi pomalu. Voda stále stoupala a asi po 80 až 100 metrech nám již sahala pod krk. Karbidky jsme drželi nad hlavami, také střelivo s rozbuškami a hlínou. Počítali jsme s tím, že východ ze štoly bude určitě zamřížován. Po padesáti metrech veškerá naše snaha a naděje však skončila definitivně. Těžko popsal pocity, které jsme v tu chvíli prožívali. Byl na nás příšerný pohled. Z vody nám čouhaly jen hlavy, vedle kterých blikaly ohýnky karbidek a dívali jsme se jeden na druhého. V očích však nebyl strach ani zoufalství, spíše jen smutek z toho, že naše námaha byla marná, že vidina svobody se tímto okamžikem rozplynula. Nevím kdo promluvil první, ale stejně jsme všichni věděli, že nyní musíme jednat velmi rychle. Co nejrychleji zpět! Nezdaří-li se nám vrátit včas, než se bude fárat ze směny, víme všichni moc dobře co pokus o útěk obnáší. Padl povel: „Odhodit rozbušky a střelivo, musíme rychle zpět!“

Dali jsme se na ústup. Pospíchali jsme tak rychle až se voda mohutně vlnila, vnikala nám do úst, do nosu i očí, někomu zhasla lampa ale na zapálení hořáku nebyl čas. Ostatně teď jsme cestu znali, zakopnout nebylo o co a strop chodby se dal odhadnout podle hladiny vody. Po vyjití z vody jsme se zastavili, abychom neběželi dál jako vodníci. Trochu jsme se vzpamatovali ze zklamání, vyždímali oděv a hlavně v rychlosti probrali situaci do které jsme se dostali. Ujistili jsme se několika slovy, že nikdo nezradí a že budeme mlčet jako hrob. To jsme si stvrdili stiskem pravice. Pak nastal doslova úprk zpět. Nejobávanějším místem byl pro nás zpáteční přechod vyrabovaného komínu. Byli jsme promočeni na kost, gumáky nám klouzaly na nohou a studeným průvanem, který vanul chodbou jsme byli celí prokřehlí. Před komínem jsme se opět zastavili, nebyl však čas na velké přemýšlení. Vyzuli jsme gumáky a naboso tento asi pěti metrový komín doslova přeběhli. Obavy a strach z toho, že někdo může uklouznout a zřítit se do temné hlubiny komínu nás hnál až k rozstřeleným mřížím, kde jsme se všichni šťastně sešli. Na každém z nás bylo vidět obavy, že to někdo nezvládne a nenávratně zmizí v hrozivé černé díře. To, že jsme se všichni zastavili a počkali na sebe, abychom se přesvědčili, že skutečně všichni zdolali onu nebezpečnou překážku, to nás utvrdilo, že v dalších hodinách i dnech dokážeme vydržet. V tom okamžiku jsme věřili, že mezi námi nebude nikdo, kdo by zradil.

S Jirkou jsme běželi jako by se za námi měla zavalit chodba. Cestou k našemu pracovišti jsme naštěstí nikoho nepotkali. Vyběhli jsme na dobovku a zdálo se nám, že zde nikdo nebyl. Vše zůstalo tak jak jsme odešli. Ztratili jsme pojem času, přesto jsme ještě co nejvíce zbarvili naše muklovské hadry a jakoby pomalu se vydali k šachtě. Na hlavním překopu jsme zjistili, že máme ještě skoro hodinu čas, než se bude fárat na povrch. Bylo to pro nás překvapení, protože to co jsme během této odpolední směny prožili se nám zdálo věčností. V patře u klece jsme zahlédli i naše dva kamarády, kteří nás pozdravili palcem vzhůru, což jsme opětovali.

Po vyfárání jsme se snažili, aby nás nikdo moc neprohlížel a nezjistil, že jsme úplně promáčení. Při nástupu na

závodě jsme se postavit každý do středu pětice, abychom ušli pozornosti bachařů, kteří nás počítali jak před odchodem do tábora, tak po projití koridorem na táboře. Bylo již poměrně šero a to nám pomáhalo. V noci jsme moc nespali očekáváním, kdy bude vyhlášen poplach, ale nic se nedělo. Udeřilo teprve na druhý den během dopoledne. Byl vyhlášen Apel, nastalo velké počítání, počítalo se dvakrát, pak potřetí a rozchod. To již osazenstvo tábora znejistělo a tušilo se, že něco neklape.

Za hodinu byl další nástup a začalo přihořívát. Objevil se velitel tábora (na jméno si nevzpomínám) se svojí „suitou“ a přítomní byli i všichni kápoové (táborové a barákoví), museli nastoupit i kuchaři. Bylo oznámeno, že došlo k pokusu o útěk, a aby se přiznali ti, kteří se o útěk pokoušeli i ti, kteří mohou podat nějaké informace. Padaly výhrůžky, které se za půl hodiny při dalším nástupu počaly vyplňovat.

Začala selekce – výběr do korekce. Bylo vybráno asi patnáct nebo dvacet důlních pracovníků z odpolední i noční směny a byli okamžitě odvedeni do korekce. Jaký klíč byl pro výběr použit to jsme se nikdy nedozvěděli, ale jeden z nás se v tom výběru vyskytl. Byl to právě ten, na jehož jméno si nemohu vzpomenout. Budiž mu čest a neskonale díky za to, že dokázal vydržet a nepodleh tyraní a šikanování, kterému byli všichni podrobeni. Vzpomínám si, že byl v korekci dvacet dnů, někteří byli z korekce propuštěni již po pěti či deseti dnech, všichni si ale vytrpěli své. Pobyt v téhle betonové pevnůstce bez možnosti ležení a sedění, o hladu, s výslechy a výprasky nebyl pro nikoho jednoduchý. Ostatně každý kdo byl v Jáchymově ví, že korekce – to byl synonymem brutality a nelidskosti. Co dodat k celému případu pokusu o útěk a „Hladové koruně“? Zbývá se jen omluvit v duchu všem, kteří za nás nevině v korekci trpěli, a možná část naší vinnu přenést i na ty, kteří ve jménu svobody vyzývali k boji a tak přispěli k tomu, že jsme takto jednali.

Luděk Klímek - Kamzík (019611)
Slezská družina Skautského oddílu Velená Fanderlika

(převzato z ČINU č.1 a 2/1996)

Podklady k Ludvíku Klímkovi:

Pane Procházko, dostal jsem dopis od Ing. Votroubka a hledal jsem hledal a tady je výsledek:

S Kamzíkem a jeho „dvojčetem“ Kudlou, jsme byli dobří kamarádi. Já Pražák a oni Slezané a tak jsme se vídali jednou za rok na Sněmech a neměli jsme možnost poznat se blíže. Jenom vím, že fandili RAF a snad spolupracovali na publikaci „Mnozí nedoletěli „od Fr.Loucký . O jejich osudech z kriminálu a o III.odboji nevím nic. Do věčných lovišť odešli cca po roce.

Ludvík Klímek – Kamzík, nar. 18.11.1931, + 3.7.2011

Poslední adresa Nadační 19, 743 35 Odry, tel.: 556 730 288

Stanislav Kudlička – Kudla, nar. 25.2.1932, + r.2010

Haškova 2, 746 01 Opava, tel.: 553 628 243

Víc o nich nevím. Josef Hájek – Ducháček

Pokud bude po těch letech odmlčení fungovat spojení na rodinu a budou-li ochotni zdělit něco bližšího, prima. Dozvíte-li se něco, dejte mi, prosím, zprávu.

Děkuji, přeji mnoho úspěchů. Josef Hájek

Telefonický rozhovor 6.1. 2020 s panem Hájkem (kamarád Ludka Klímka) – 739 619 369

– poslední bydliště Odry (nachází se v okrese Nový Jičín v Moravskoslezském kraji) – Stanislav Kudlička kamarád/kolega (+2010), spolupráce na knize: Mnozí nedoletěli (František Loucký)